

ԿՐՕՆԵԿԸ

ՆԱԽԱՆՁ ԵՒ ՆԱԽԱՆՁԱԽՆԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Նախանձին առքեւ ո՞վ կրնայ կենալ»
(ԱՌԱԿ ԻԷ. 4):

Ասիկա չրէից խմատունին՝ Սողոմոնի մէկ խօսքն է։ Նախանձը մոլութիւն մըն է և մեղքերուն ամենէն ահաւորներէն մէկը։ Այս իսկ պատճառաւ, անիկա մահացու մեղքերէն մին կը համարուի և այդ մեղքերու ցանկին մէջ ալ զրուած է Հայց. Առաքելական Եկեղեցիին կողմէ։

Հին առեւն, հեթանոս ազգերէն ումանք նախանձի կուռքեր ունէին (Եզեկ. Լ. 3-5)։ Իսկ չրեաներ ընտանեկան կեանքի մէջ տեղի ունեցած նախանձին համար քահանային առջև օրինական ձեւակերպութիւնէն անցնելով ընծայ մատուցանելու ստիպուած էին (Թուոց, Ե. 13-15)։ Չորրորդ դարու մէջ ապրած Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ հայրապետներէն մին՝ Յովնան Ոսկերեան, կ'ըսէ. «Ենչպէս ցեցր հագուեսք կը կրճէ, նոյնպէս նախանձը մարդու հոգին կը կրճէ ու կը կործանէ»։

«Նախանձին առջև ո՞վ կարող է կենալ»։ Որովհետեւ նախանձը կրակի կը նմանի, իր մէջը այրող զօրութիւն մը կայ որ կը վառէ ենթական և իր շուրջը գտնուողները։ Նախանձը սուր մըն է՝ որ կը վիրաւորէ ու կը սպաննէ և լաց ու կոծ յառաջ կը բերէ։ Նախանձը բարոյական հիւանդութիւն մըն է՝ որ իր շուրջը զժրատութիւն կը ստեղծէ։ Վերջապէս նախանձը ազէտ մըն է որ մարդոց միջև բաղխումի ու կոխի պատճառ կը գտնայ։

Յակոբոս առաքեալ կ'ըսէ. «Ուր նախանձ ու կռիւ կայ, հոն է անկարգութիւնը եւ ամէն ճեւալ շար բաները» (Եփ. Գ. 16)։ Իսկ Յոր երանելին կը պատգամէ. «Նախանձը անմիտ կը մեռցնէ» (Յոր. Ե. 2)։ Այո՛, նախանձը կը մեռցնէ անմիտը՝ Քրիստոսայէս, բարոյապէս և հոգեպէս։

Հետեւաբար Որբազան Մատեանը մեղ կը զգուշացնէ՝ ըսելով. «Անօրէնութիւն գործողներուն մի՛ նախանձի» (Սաղ. ԼԷ.

1)։ Որովհետեւ «նախանձը ոսկորներու փտութիւն է» (Առաւ. ԺԴ. 30)։ Ան մարդոց ոսկորները կը փտեցնէ և մարդկային ընկե. բութիւնը զժրատութեան կ'առաջնորդէ։

Ա. — Կ'արժէ ուրեմն հարցնել քե ի՞նչ է նախանձը կամ նախանձութիւնը. — Նախանձի կը նշանակէ ուրիշներուն յաջողութեան վրայ ցաւ զգալ, մեր զրացիներուն երջանկութիւնը զիտել և նեղանալ, մեր հակառակորդներուն լաւ բաները տեսնել ու բարկանալ։ Սպանիացի մեծ հեղինակ Սէրվանտէս կ'ըսէ. «Նախանձը ամէն բան խռատցոյցով կը դիտէ եւ փոքր բաներ կը մեծցնէ». ահա այս իսկ պատճառաւ ենթական իրարանցումի կը մատնէ։ Մենք ա. մէնք ալ զիտենք ասիկա մեր ամէնօրեայ կեանքի փորձառութեամբը։

Հայերէն լեզուի մէջ նախանձ բառը երկու վանկերէ կը բաղկանայ, նախ և անձ։ Ինչպէս մարդկային փորձառութիւնը ցոյց կու տայ, այն որ նախանձի զերի եղած է, ամէն բանի մէջ իր անձին առաջնութիւն կու տայ։ Միշտ կ'ըսէ, իմ անձս, իմ խօսքս, իմ տեսակետս, իմ ըրածս և այլն։ Ուրիշներ որքան ալ լաւ բաներ խօսած ու ըրած ըլլան, գտնոք չի սիրեր և չի գնահատեր։ Քանի որ ինքը չէ այդ լաւ բաներուն տէրը, ուստի կը բաժրասէ ու կը վարկաբեկէ մարդիկը, և միշտ անոնց վրայ թերութիւններ գտնել կը ջանայ։ Ս. Գիրքը և մարդկային պատմութիւնը լի են ասոր օրինակներով։

Կայէն և Աբէլ երկու եղբայրներ էին առաջին ընտանիքին մէջ։ Երկուքն ալ Աստուծոյ զոհ մատուցին։ Աստուած Աբէլին զոհը ընդունեց և Կայէնին մերժեց։ Որովհետեւ Աբէլ իր ունեցածներէն լաւագոյնը նուիրած էր Աստուծոյ։ Կայէն ասոր վրայ նախանձով լեցուեցաւ. նախանձը վատեց զինքը ներքնապէս, և օր մը Աբէլի վրայ յարձակելով սպաննեց զանիկա։ Ասիկա Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ արձանագրուած առաջին մարդասպանութիւնն է, որ ուրիշ բան չէր բայց եթէ չար նախանձի մը հետեանքը։

Յովսէփ Գեղեցիկի եղբայրները նախանձեցան իրեն և օր մը զինքը օտարականի մը ծախեցին, ապա այժմ մը մորթելով՝ վրայի գեղեցիկ հագուստը այժմ արիւնին մէջ թաթ-

խեցին. և տուն վերադարձին՝ ըսին իրենց հօրը թէ վաղրի գազան մը գիշատած ու կերած ըլլալու է Յովսէփը. և թէ իր պատճառներ միայն գտած են: Եւ այսպէս ծեր տարիքին մէջ իրենց հօրը՝ Յակոբ Նահապետին աչքերէն գոտն արցունքներ թափուելուն պատճառ եղաւ իրենց այս չար նախանշը: Աւրիշ խօսքով, երջանիկ ընտանիք մը սուգի մատնուեցաւ պարզապէս այս չար նախանշի երեսէն:

Դաւիթ և Գողթաթ մարտնչեցան իրարու հետ: Դաւիթ Գողթաթի վրայ յաղթանակ տանելով սպաննեց զայն. որով Բարաշէի ժողովուրդին արժանապատուութեան զրօշակը վեր բարձրացուց և փրկեց իր ազգը ընաճնջուելու ստոյգ վտանգէն: Ժողովուրդը շատ երախտապարտ եղաւ և մեծ գովեստներ չոսոյեց Դաւիթի, որոնց ինք լիովին արժանի էր: Իսկ օրուան թագաւորը՝ Սաւուր, փոխանակ Դաւիթը գնահատելու և իրրեւ ազգային հերոս՝ իրեն պատուելու մրցանակներ տալու, նախանշեցաւ ու սկսաւ հալածել զայն և Նոյնիսկ մտադրեց սպաննել: Այսպէս է ահա չար նախանշը:

Կը պատմուի թէ ընտանիքի մը մէջ հարս ու կեսուր իրարու հետ հաշտ չէին: Հարսը տեսքով աւելի գեղեցիկ էր. այդ իսկ պատճառաւ կեսուրը անոր կը նախանշէր: Օր մը երբ տունը առանձին էին, կեսուրը յանկարծ հարսին վրայ յարձակելով՝ մկրտաով անոր երեսին մօրթը քերթեց, և հարսը անձանաչելով ըլլալու աստիճանագեղցաւ: Ասիկա նախանշող կեսորոջ չար նախանշին գոհացում տուաւ. քայց ընտանիքին ներդաշնակութիւնը խանդարեց և երջանկութիւնը չքացուց:

Բ. — Նախանձին ճեսակները. — Նախանձը սակայն երկու տեսակ է. չար ու բարի: Չար նախանձը՝ ինչպէս տեսանք, քանդիչ է. իսկ բարի նախանձը՝ շինարար: Չար նախանձը եօթը մահացու մեղքերէն մէկն է. քայց բարի նախանձը՝ ազգաքննութիւն մը: Չար նախանձը Սատանայէն է, բարի նախանձը աստուածային է և օգտակար:

Բարի նախանձը և կամ մրցումը օրքան օրհնութիւն է. չար նախանձը Նոյնքան աւելիք մըն է մարդկութեան համար: Չար նախանձը անհասները իրարու կը ձգէ, ըն-

տանիքներու մէջ բազմաթիւ կը օտեղծէ, ազգերն ու պետութիւնները խռովեալ վիճակի մէջ կը պահէ և օրով աշխարհի խաղաղութիւնը հիմէն կը խախտէ: Պէտք է ամէն գնով զգուշանալ ու ազատագրուիլ այս չար նախանշէն:

Առտուած ալ նախանձաւ է. Բայց Անոր նախանձատութիւնը բարի տեսակէն է. Այսուս ալ բարի նախանձով լեցուած՝ երբ տեսաւ Տաճարին ապականութիւնը, զուր հանեց Տաճարէն առհասարակ ընդները, լուսմայափոխները, ազանի ծախողները և ինչ: Խարազանը ձեռքը տաած՝ զանոնք զուր ձգեց, և ըսաւ անոնց. — Ասիկա Իմ Հօրս տունն է, ազգաթափայր է, արքաթափայր է. իսկ զուք զայն ապականեալ վայր մը ըրած էք. և ոչ ոք ա՛յլ բան մը կրցաւ ըսել իրեն: Ռոտհեռե բրածը շիտակ էր և խօսածը բանաւոր: Եւ այս առթիւ ըսաւ Իր Հօրը. «Ո՛վ Հայր, Բու ճանկ նախանձը զիս կեւտաւ: Այսինքն, ըսել կ'ուզէր թէ Իր ըրածն ու խօսածը Աստուծոյ տանը նախանձախնդրութեան համար էր, որպէս արդիւնքը բարի նախանձի մը:

Պօղոս առաքեալ ալ. Քրիստոսի հետքերուն հետեւելով, Կորնթոսի եկեղեցիին գրած իր երկրորդ Թուղթին մէջ կ'ըսէ. Ո՛վ Կորնթացիներ, «Ձեր վրայ նախանձաւութեմ Աստուծոյ նախանձութեմ (Բ. Կորնթ. ԺԱ. 2): Պօղոս առաքեալ՝ դարձի գալէն առաջ չար նախանձ ունէր, և անոր հետեւելով՝ Աստուծոյ եկեղեցին կը հալածէր, քրիստոնեաները կը կապէր ու բանա կ'առաջնորդէր, և ուր օր գտնուէր՝ քրիստոնեաներուն վրայ մահ ու սարսափ կ'ազգէր: Բայց երբ Դավապոսի ճամբուն վրայ դարձի եկաւ, Աստուծոյ Ս. Հօգիին ազգեցութեան ներքեւ իր չար նախանձը բարի նախանձի փոխուեցաւ ու անկէ ետք սկսաւ իր բարի նախանձը գործածել Տիրոջ փառքին համար:

ԺԴ. դարուն, Հայ եկեղեցին մեծ տագնապի մը մէջ կը գտնուէր: «Ապական եկեղեցւոյ միսիոնարները հայ ժողովուրդին մէջ մտած՝ ժողովուրդը դաւանափոխ ընելով Պապական եկեղեցւոյ ծոցը մտնելու կը ջանային: Այս միսիոնարներուն Աւերբոս անունը կը տրուէր: Ունիթիսիոններու այս չարժուէր, մանաւանդ Կիլիկիոյ հայութեան մէջ, մեծ վտանգ մը կը սպառնար Հայ Ե-

կեղեցիներն համար՝ ձիւղ աչք պարսկացիներն, Հայց՝ Եկեղեցւոյ փառքին նախանձախնդիր, բարի նախանձախնդրեցուած ուսեալու կարող Վարդապետ մը երեսն եկաւ, Գրիգոր Տաթևացի տնտեսով՝ ինքը՝ Տաթևի Դպրեւանքին մէջ իր հասցուցած բազմաթիւ աշակերտներով։ Անխիտաներու այս շարժումին առջեւ պատուար մը կանգնեց, և որով փրկեց Հայց՝ Եկեղեցիին Պապական Եկեղեցւոյ ծայր ինչպէս ասորի փառնդէն։

Հայց՝ Եկեղեցիին, գնահատելով իր բրած այս թանկագին ծառայութիւնը, գինքը սուրբերու կարգը պատճառեալ չիք առաւելը կը տօնէ ամէն տարի Մեծ Գահոց Երրորդ եօթնեակին նախաքաղաք իր ուսուցչին՝ Թաթևանէ Արտանայի հետ միասին։ Արտանայ հետ իր ուսուցչը նաեւ Հայց՝ Եկեղեցւոյ փառքին համար նոյն նախանձախնդրութեամբ շնորհած մէկն էր։

Իսկ նախանձը կրնա նախանձախնդրութիւնը անաքինութիւն մըն է՝ Եթէ իրարին գործածութիւն ինչպէս գործածեց Ս. Գրիգոր Տաթևացիին։ Նոյնպէս կրնանք ընել՝ բարի նախանձը օրհնութիւն մըն է։ Սարգ կրթ Տաթևացիին նման՝ հրաժարած իր ամեն կանգնուած ետէն ու չար կիրքերէն, նուիրէ ինքզինքը հանրային նպատակներու և խորունկ նստող ցուցնողը այդ նպատակներու իրապօրծման համար, իսկ նոյն աւր, մանկէ ամէն գոգնաթիւ ու գնահատանքին։ Անդրեայի մեծ հեղինակ Կոյստիմէ Կ'րսէ, «Ան չեմ սիրեր մարդ մը ու ոչ մէկ բանի նախանձախնդիր»։ Ըստ ճշման իր իրեն, Երեսնան ինքն սնունդի սնունդի սնունդի սնունդի կարեկից և եւ մեղք ու կրնայ համակրել ու համբարել։ Իսկ Պատարագի տնտեսութեամբ, Երեսնան ձեռք կը բերուի իրական նախանձախնդրութեամբ, և կը կարողութիւն չգոյութեան պատճառաւ։

Կրթութեամբ ուսուցչութեամբ կրնայ կարգել այն անձը՝ որ իր չար նախանձը բարի նախանձի փոխելով կը գործածէ գոյն ինչպէս մարդկային շատազգիւնութեան և ի պատիւ Ստանուած Աստուծոյ մեծութեան ու փեսանձ նութեան նշան է։ Չար նախանձը անասնական կիրքի մը արդիւնքն է, մարդիկ որքան աչք անասնական մտկարարակէն վեր ելլեն՝ նոյն համեմատութեամբ ազնուացած ու Աստուծոյ մօտեցած կ'ըլլան։

Ինչպէս օրինակներով տեսնաք, նախանձը երկու տեսակ է, չար ու բարի։

— Կալէնի նախանձը չար նախանձ է։
— Թաթևի Եկեղեցիին եղբայրներու անեցածը չար նախանձ է։

— Նոյնպէս Ստանային Դաւիթի հանդէպ այս աստուծոյ չար նախանձ է։

— Իսկ Երեսնան բարի նախանձ է որով չեցուած՝ հրէից Տաճարը մաքրեց։

— Նմանապէս Պապական Եկեղեցիին Գրիգոր Երրորդ Եկեղեցիին համար անեցածը բարի նախանձ է։

— Ինչպէս նաեւ Ս. Գրիգոր Տաթևացիին Հայց՝ Եկեղեցւոյ փառքին համար անեցածը բարի նախանձի արդիւնքն է։

Անհատաւ մարդու և քրիստոնէայի հաւատացեալի միջեւ տարբերութիւնը այս է։ Անհատաւ կ'ապրի իր կեանքը չար նախանձով, իսկ հաւատացեալը կ'ապրի ուր գործէ բարի նախանձով, և բարի քաներու հանդէպ բարի ու ջերմ նախանձախնդրութեամբ։

Գ. — Ինչպէս կրնանք չար նախանձի ազատագրուիլ։ — Նախ պէտք է նկատել ու նենաք թէ՛ նախանձ ունենալ ինքնին մեղքն է, այլ նախանձը չարաչար գործածելն է ու մեղք յառաջ կը բերէ։ Ինչ անասնական չար նախանձը պէտք է որ քրիստոնէական բարի նախանձի փոխուի։ Ինչպէս կարելի է ընել զայդ։

Աստուծոյ կարելի է ընել երկու կերպերով։ — Առաջին՝ գոտարարութեամբ, այսինքն մասնաւոր աշխատութեամբ, և կամ յոյժ գործածելով՝ հանապազօրեայ գործութեամբ։ Երկրորդ՝ ազատքով։ Աստուծոյ Ս. Հոգիին անհրժակաւ ազդեցութեան ենթարկուելով՝ սրտի փոփոխութեամբ։

Այս պայմաններէն առաջինը մարդկային է, իսկ երկրորդը՝ աստուծային։ Եթէ մենք իրրեւ մարդ, մեր մարդկային պարտականութիւնները կատարենք, Աստուծոյ իր Ս. Հոգիովը պատրաստ է փոխել մեր սիրտը և ազատել մեզ չար նախանձի անասնական կիրքէն, օժտելով մեզ քրիստոնէական բարի նախանձախնդրութեամբ և բարի արամազդութիւններով։

ԳՐ. Ս. ՍՍԴՍԵՆԵՆԵ
Տրեգիս, Գալիլէ.